

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
cu privire la interpretarea art. 82 alin. (1)
din Constituția Republicii Moldova

Nr.15 din 23.03.99

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.39-41/25 din 22.04.1999

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența ;
Pavel BARBALAT - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător-raportor
Mihai COTOROBAI - judecător-raportor
Constantin LOZOVANU - judecător
Gheorghe SUSARENCO - judecător-raportor
Ion VASILATI - judecător
cu participarea grefierului Aliona Balaban, reprezentantului Președintelui Republicii Moldova, autorul sesizării, Mihai Petrachi, consilier prezidențial, reprezentantului Parlamentului Ion Creangă, șef al sectorului pentru legătura cu autoritățile publice în Direcția juridică a Aparatului Parlamentului, reprezentantului Guvernului Mihail Bușuleac, prim-vice-ministru al justiției, călăuzindu-se după art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 alin. 1 lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind interpretarea art. 82 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova.

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea Președintelui Republicii Moldova, depusă în conformitate cu art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 și 39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin decizia Curții Constituționale din 18 ianuarie 1999 sesizarea a fost admisă pentru examinare în fond și inclusă în ordinea de zi.

În procesul examinării prealabile a sesizării Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere asupra chestiunii în cauză Parlamentului, Guvernului și Ministerului Justiției.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația judecătorilor-raportori, argumentele reprezentanților autorului sesizării, Parlamentului și Guvernului,

Curtea Constituțională

a constatat:

1. Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională, solicitînd interpretarea art. 82 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova sub următoarele aspecte:

a) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru, desemnat de Președintele Republicii, este oare liber să stabilească componența nominală a viitorului Guvern?

b) Poate oare șeful statului să condiționeze desemnarea Primului-ministru prin promovarea unui anumit program de activitate sau a unei anumite liste a viitorului Guvern?

c) Care este, în acest context, raportul dintre programul de guvernare al șefului statului, cel al partidelor politice care constituie majoritatea parlamentară și programul de activitate al Guvernului propus de candidatul pentru funcția de Prim-ministru?

d) În ce termen Președintele Republicii Moldova trebuie să numească Guvernul după ce Parlamentul i-a acordat vot de încredere?

e) Dispune oare Președintele Republicii Moldova de dreptul de a numi Guvernul în cazul în care nu este de acord cu componența nominală a Guvernului?

f) În ce termen și prin ce act Președintele Republicii Moldova își exprimă dezacordul față de componența nominală a Guvernului?

g) Care ar fi acțiunile subiecților angajați în procesul de formare a Guvernului în cazul în care Președintele Republicii Moldova nu numește

Guvernul în baza votului de încredere acordat de Parlament?

2. Potrivit art. 2 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

Constituția a divizat puterile în stat în legislativă, executivă și judecătorească, a decis orînduirea clasică, firească a acestor puteri și a dat expresie juridică realităților și activităților politice statale în succesiunea lor firească.

Normele constituționale determină reprezentativitatea Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, unul din elementele puterii executive dualiste. Avînd în vedere, totuși, legitimitatea împuternicirilor și volumul funcțiilor atribuite Parlamentului, componența numerică și caracterul lui reprezentativ, Constituția i-a asigurat acestuia o evidentă preeminență față de Președintele Republicii Moldova, care este și el organ constituțional cu o legitimitate democratică proprie.

Astfel, potrivit art. 60 din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. De asemenea, el are funcții de formare, alegere, numire, investire a altor autorități statale, precum și funcții de control asupra activității organelor executive.

De observat că preeminența legislativului față de alte autorități publice, în special față de executiv, se manifestă prin dreptul de a interveni atît în activitatea șefului statului, cît și în activitatea Guvernului. În ceea ce privește raporturile Parlamentului cu Guvernul, Curtea Constituțională menționează că legislativul acordă vot de încredere asupra Programului și întregii liste a Guvernului (investitura, art. 98 din Constituție); poate exprima neîncredere Guvernului (art. 106 din Constituție); cere de la Guvern documente și informații (art. 104), pune întrebări și face interpelări acestuia prin intermediul deputaților (art. 105). Mai mult ca atît, Guvernul, potrivit art. 104 alin. (1), este responsabil în fața Parlamentului.

Deși executivul are dreptul de a interveni în activitatea legislativului, sfera acestei intervenții este mult mai restrînsă (art. 73, 93 și 95 din Constituție).

Totodată, Curtea Constituțională menționează că relațiile Președintelui Republicii Moldova cu Guvernul sînt de conlucrare (așa cum se cere pentru un executiv dualist), și nu de subordonare directă sau de responsabilitate politică, întrucît Președintele Republicii Moldova dispune de legitimitate democratică proprie și nu este responsabil pentru acțiunile sale în fața Parlamentului, ci doar în fața poporului care l-a ales.

Fiind numit de Președintele Republicii Moldova, Guvernul conlucrează cu acesta la îndeplinirea unor atribuții atît prin intermediul Primului-ministru (contrasemnarea decretelor Președintelui, art. 94, revocarea și numirea unor membri ai Guvernului la propunerea Primului-ministru, art. 82 alin. (1), cît și prin intermediul întregii componente a Guvernului (consultarea Guvernului de către Președinte în probleme urgente și de importanță deosebită, art. 83 alin. (2), Președintele poate lua parte la ședințele Guvernului, art. 83 alin. (1).

Astfel, analiza sistematică și logică a raporturilor constituționale complexe dintre Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern permite Curții Constituționale să aprecieze că esențiale sînt anume relațiile Guvernului cu Parlamentul, care acordă sau retrage votul său de încredere Guvernului.

3. Curtea Constituțională menționează că interpretarea art. 82 alin. (1) din Constituție, în sensul solicitat de autorul sesizării, nu se poate face în afara contextului prevederilor art. 98 din Constituție, în special al alineatelor (1), (2) și (3), care se referă la procedura de investitură a Guvernului.

Art. 98 din Constituție stipulează:

(1) Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbat în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților.

Art. 82 alin. (1) din Constituție condiționează desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru doar prin consultarea prealabilă obligatorie de către Președintele Republicii Moldova a majorității parlamentare.

Potrivit art. 98 alin. (1) și (2) din Constituție, candidatul desemnat pentru funcția de Prim-ministru este unica persoană autorizată să formeze lista viitorului Guvern, dar și unica persoană împuternicită să ceară Parlamentului acordarea votului de încredere pentru cele două elemente obligatorii ale investiturii. De aici rezultă că persoana desemnată este liberă în opțiunile sale atât la elaborarea programului de activitate al Guvernului, cât și la formarea întregii liste a Guvernului.

Totodată, având în vedere că persoana desemnată pentru funcția de Prim-ministru solicită Parlamentului acordarea votului de încredere asupra programului de activitate și întregii liste a Guvernului, este evidentă necesitatea consultării de către acesta a formațiunilor politice parlamentare. Ca urmare a consultărilor, în Programul de activitate al Guvernului, precum și în lista membrilor Guvernului pot interveni modificări, evident cu consimțământul candidatului la funcția de Prim-ministru.

Curtea Constituțională relevă că Legea Supremă nu condiționează desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru și acordarea votului de încredere, în baza căruia se numește Guvernul, prin impunerea unui alt program de activitate al Guvernului, decât cel pe care candidatul se angajează să-l realizeze, sau a unor modificări în lista viitorului Guvern, neacceptate de candidat.

4. Constituția Republicii Moldova nu conține asemenea noțiuni ca "programul de guvernământ al șefului statului", "programul de guvernământ al partidelor politice" sau alte condiții privind raportarea acestor programe între ele, ci operează cu noțiunea program de activitate al Guvernului.

Parlamentul poate fi de acord sau nu cu programul de activitate și componența Guvernului. Însă el nu este investit cu dreptul de a propune candidaturile sale pentru funcția de Prim-ministru sau alți membri ai Guvernului.

Președintele, în baza votului de încredere acordat de Parlament, numește Guvernul printr-un decret. Această normă (art. 82 alin. (1) din Constituție) are un caracter imperativ și executarea ei este obligatorie și nu depinde de voința Președintelui țării.

De menționat, că șeful statului numește Guvernul ca rezultat al aprobării acestuia de către Parlament prin acordarea votului de încredere asupra Programului de activitate și a întregii liste a Guvernului. Prin urmare, potrivit normelor constituționale citate, Președintele nu poate refuza numirea Guvernului, ea trebuie să fie conformă exigențelor ce rezultă din votul de încredere acordat de Parlament.

Curtea Constituțională constată că, după acordarea votului de încredere Guvernului de către Parlament (art. 82 alin. (1) din Constituție), Președintele Republicii Moldova nu este în drept să nu numească Guvernul, fie că este sau nu este de acord cu componența nominală a Guvernului, fie pentru alte motive. Or, decizia opțională a Președintelui Republicii Moldova în problema numirii Guvernului, care a primit votul de încredere al Parlamentului, ar fi în contradicție cu prevederile art. 82 alin. (1) din Constituție, care îl obligă să emită actul de numire a Guvernului. Neexercitarea atribuțiilor constituționale de către Președintele țării ar conduce în acest caz la încălcarea principiului separației și colaborării puterilor în stat, stipulat de art. 6 din Constituție.

Constituția nu stabilește un termen concret pentru numirea Guvernului după ce Parlamentul i-a acordat vot de încredere, însă Curtea Constituțională consideră că acest termen urmează să fie rezonabil și în nici un caz nu trebuie să afecteze intrarea Guvernului în exercițiul funcțiilor sale, în general, și al funcțiilor de conducere generală a administrației publice, în special.

Curtea Constituțională relevă că aspectele sesizării, potrivit cărora Președintele Republicii Moldova refuză numirea Guvernului, în cazul în care nu este de acord cu componența nominală a Guvernului, precum și invocarea unor presupuse acțiuni ale subiecților implicați în procesul de formare a Guvernului, care a primit votul de încredere al Parlamentului, dar pe care Președintele Republicii Moldova a refuzat să-l numească, nu pot fi examinate în afara contextului unui act normativ concret. Curtea Constituțională nu-și poate aroga competențe de control anterior al unor acte sau acțiuni virtuale.

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 140 din Constituție, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Potrivit dispozițiilor art. 82 alin. (1) din Constituție,
  - candidatul desemnat pentru funcția de Prim-ministru este liber să stabilească componența nominală a viitorului Guvern, procedând, în cazurile necesare, din proprie inițiativă la consultări;
  - Constituția nu prevede pentru Președintele Republicii Moldova posibilitatea de a condiționa desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru prin promovarea unui program concret de activitate sau a unei liste a viitorului Guvern;
  - raportul dintre programul electoral al Președintelui Republicii Moldova, programele partidelor politice care constituie majoritatea parlamentară (majoritatea de guvernământ în Parlament) și programul de activitate al Guvernului trebuie să corespundă prevederilor art. 6 din Constituția Republicii Moldova;
  - Președintele Republicii Moldova numește Guvernul într-un termen rezonabil, după ce acesta a obținut votul de încredere al Parlamentului;
  - norma constituțională privind numirea Guvernului de către Președintele republicii după ce Parlamentul i-a acordat acestuia vot de încredere are un caracter imperativ și, prin urmare, este obligatorie pentru Președinte.
2. Hotărîrea este definitivă, intră în vigoare la data adoptării, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 23 martie 1999.
Nr. 15.